

Puławy, 23 marca 2021 r.

dr hab. Mirosław Tokarski
Wydział Bezpieczeństwa Lotniczego
Lotniczej Akademii Wojskowej

R E C E N Z J A
rozprawy doktorskiej
mgr inż. Radosława Adama Sałaty
pt: Użycie Sił Morskich w Międzynarodowym Prawie Humanitarnym

(Warszawa 2021, ss. 275)

Przyjęta do recenzji praca doktorska Pana mgr inż. Radosława Adama Sałaty pt: „Użycie Sił Morskich w Międzynarodowym Prawie Humanitarnym” została napisana pod kierownictwem naukowym Pana dr hab. Marka Ilnickiego w Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej w Warszawie w Instytucie Nauk Prawnych.

1. Ocena tematu rozprawy doktorskiej

A priori, należy zaakceptować wybór tytułu pracy doktorskiej. Wskazany obszar rozważań skupia uwagę Autora na niezwykle istotnym zagadnieniu użyciu sił morskich w świetle Międzynarodowego Prawa Humanitarnego (MPH). Przyjęta w dociekaniach naukowych perspektywa badawcza zasługuje na uznanie z uwagi na fakt, iż w jej obszarze pozostają kwestie z zakresu reglamentacyjnej funkcji Międzynarodowego Prawa Humanitarnego w działania zbrojne walczących stron oraz jego ingerencja w sferę swobody tych działań walczących stron z użyciem sił morskich. Wskazana sfera wiedzy powinna wpływać na kształtowanie postaw i podejmowanie działań przez walczące strony z uwzględnieniem potencjalnych ofiar konfliktów zbrojnych i potrzebę wyważenia chronionych analizowanym prawem wartości.

Wskazany przez Doktoranta tytuł rozprawy jest istotny nie tylko dla teorii, ale przede wszystkim praktyki, ponieważ, jak na razie społeczność międzynarodowa nie jest w stanie całkowicie wyeliminować z przestrzeni publicznej konflikty zbrojne z wykorzystaniem sił morskich. Wiedza zaś na temat Międzynarodowego Prawa Humanitarnego powinna stanowić niewątpliwie jeden z priorytetów w edukacji czynnika ludzkiego w siłach zbrojnych. Zatem ocena prawna wskazanego zagadnienia stanowi ważny element w diagnozie zakresu obowiązujących norm MPH oraz hipotetycznego działania sił morskich na współczesnym polu walki. Należy nadmienić, iż pomimo znacznej rangi, podjęty temat rozważań nie jest

przedmiotem szerokiego zainteresowania przedstawicieli nauk prawnych, pomimo, że konflikty zbrojne oraz ich negatywne skutki nie należą do rzadkości w różnych częściach Świata. Podjęty temat rozważań ma także znaczenie praktyczne, jako, że problem ofiar konfliktów zbrojnych z użyciem sił morskich jest aktualny od czasu, pierwszego wykorzystania statków morskich przez człowieka w konfliktach zbrojnych. Z tego punktu widzenia temat dysertacji jest istotny i zasługuje na pełną akceptację. Odpowiada na zapotrzebowanie teorii oraz praktyki. Należy zatem wyrazić aprobatę dla zasadności podjęcia przedmiotowych badań pod wskazanym tytułem obszarze problemowym.

2. Plan i układ pracy

Praca doktorska doktoranta obejmuje 275 stron, w tym 241 stron tekstu. We *Wstępie* Doktorant przedstawił podwaliny metodologiczne swojej koncepcji badawczej. Przez to praca stała się spójna i logiczna, a prowadzone badania były prowadzone w sposób uporządkowany. Z tego punktu widzenia *Wstęp* spełnił swoją funkcję wprowadzającą w obszar rozważań oraz funkcję porządkującą proces badawczy.

Na faktyczną treść dysertacji składają się cztery rozdziały. Rozdział I, który ma charakter wprowadzający w główny nurt rozprawy. Doktorant koncentruje w nim uwagę na ewolucji regulacji prawnych dotyczących międzynarodowego prawa humanitarnego w zakresie użycia sił morskich w konfliktach zbrojnych. W wyniku dokonanej analizy ustalił metody i środki walki na morzu od starożytności do czasów nowożytnych. Wykazał też znaczenie przepisów MPH we współczesnych konfliktach zbrojnych z wykorzystaniem sił morskich. W rozdziale tym Doktorant dokonał także ustaleń terminologicznych i instytucjonalnych będących korelatem użycia sił morskich podczas działań zbrojnych.

Rozdział II stanowi centralną część pracy. W tej części przedmiotem podjętych dociekań Doktoranta była analiza aktualnych regulacji prawnych o charakterze międzynarodowym dotyczących użycia sił morskich w konflikcie zbrojnym z uwypukleniem zakazanych środków i metod walki. Na podstawie przeprowadzonej analizy obowiązujących przepisów prawa międzynarodowego Doktorant ustalił środki ochrony prawnej, podczas konfliktu zbrojnego z użyciem sił morskich, przysługujące z mocy Międzynarodowego Prawa Humanitarnego osobom niewalczącym, rannym, chorym i rozbitkom.

W Rozdziale III Doktorant przeprowadził analizę prawniczą istotnych z punktu widzenia prowadzonych rozważań instytucji. Mianowicie, stojących na straży przestrzegania MPH w związku z użyciem sił morskich. W tym obszarze badawczym, Doktorant poddał także analizie

prawniczej regulacje dotyczące odpowiedzialności sprawców przestępstw wojennych w związku z użyciem sił morskich o charakterze krajowym oraz międzynarodowym. W wyniku przeprowadzonej analizy Doktorant dowiódł, że istniejące rozwiązania prawne krajowe i międzynarodowe mogą być skuteczne i wpływać na przestrzeganie norm zawartych w MPH w czasie działań zbrojnych z wykorzystaniem sił morskich.

W Rozdziale IV, Doktorant podjął rozważania na temat nowych wyzwań, które pojawiły się w obszarze MPH. Mianowicie, związanych z tzw. działaniami hybrydowymi oraz kwestii stosowania do nich norm Międzynarodowego Prawa Humanitarnego w odniesieniu do cywilnych osób walczących, które nie posiadają statusu kombatanta. W wyniku przeprowadzonej analizy Doktorant doszedł do wniosku, iż obecnie pojawiają się konflikty zbrojne, w których z jednej strony występują kombatanci z drugiej brak „klasycznego przeciwnika” - sił zbrojnych. Pojawiają się natomiast walczące osoby cywilne nie posiadające statusu kombatanta, a ich status nie jest unormowany wprost przepisami MPH. Dochodzi więc do działań zbrojnych, które nie wpisują się w typowe konflikty zbrojne uregulowane analizowanymi przepisami.

Wnioski wynikające z tej części rozważań potwierdzają znajomość obszaru badawczego Doktoranta. Są prawidłowo argumentowane, wskazują na trafność stawianej hipotezy. Mają walor poznawczy i znaczenie dla praktyki.

Doktorant zakończył swoje rozważania *Podsumowaniem*. Przedstawił w nim efekt celu badań, rezultat zweryfikowania głównej hipotezy badawczej oraz wnioski końcowe będące wynikiem przeprowadzonych badań. Wykazał też zasadność prowadzenia dalszych pogłębionych badań nad problemem użycia sił morskich w konfliktach zbrojnych z uwzględnieniem MPH. W sumie układ pracy jest przejrzysty, logiczny i kompletny.

3. Ocena metodologiczna

Podwaliny metodologiczne Dysertacji zostały wyartykułowane we *Wstępie*. Sformułowano w nim przedmiot i cel badań, problemy i hipotezy robocze. Przedmiotem badań Doktorant uczynił *Użycie sił morskich w Międzynarodowym Prawie Humanitarnym*. W kontekście celu pracy Doktorant uznał za zasadne ustalenie rozwiązań normatywnych z zakresu Międzynarodowego Prawa Humanitarnego, dotyczących ofiar działań zbrojnych będących rezultatem użycia sił morskich oraz zidentyfikowanie dopuszczalnych metod i środków walki, które mogą wpłynąć na użycie sił morskich na współczesnym teatrze działań zbrojnych.

Wytyczony układ celów badań jest adekwatny do podjętej tematyki rozprawy i posłużył do ukierunkowania późniejszego postępowania badawczego.

Problem badawczy recenzowanej pracy doktorskiej zawiera się w pytaniu: *Czy obowiązujące regulacje zapewniają przestrzeganie reguł zawartych w MPH podczas użycia sił morskich w konfliktach zbrojnych zgodnie z ideą tego prawa tj. z poszanowaniem wartości ludzkiej?* Rozwiązanie problemu zasadniczego Doktorant podparł problemami szczegółowymi:

1) *jaki jest zakres ochrony osób cywilnych oraz kombatantów wyłączonych z walki w MPH na okoliczność udziału w działaniach zbrojnych sił morskich?*

2) *czy przewidziane w MPH ograniczenia środków i metod walki w związku z użyciem sił morskich może być skuteczne?*

3) *czy istnieją współcześnie przesłanki, które mogą zmienić dotychczasowy charakter działań zbrojnych przez siły morskie i w ten sposób rozszerzyć ochronę osób cywilnych oraz kombatantów wyeliminowanych z walki poza akwenami morskimi?*

Przyjęty przez Doktoranta problem badawczy wraz z problemami szczegółowymi jest spójny ze sformułowanym wcześniej celem badań.

Odpowiedzią na problem zasadniczy jest hipoteza główna, którą Doktorant sformułował w postaci następującej tezy: *Obowiązujące regulacje MPH w dostateczny sposób chronią osoby niebędące uczestnikami konfliktów zbrojnych lub wyeliminowane z walki w związku z użyciem sił morskich.* Hipotezę główną Doktorant poparł trzema hipotezami szczegółowymi. Założył w nich, iż: 1) *obowiązujące przepisy MPH w sposób komplementarny chronią osoby cywilne oraz osoby wyłączone z walki podczas działań zbrojnych z wykorzystaniem sił morskich;* 2) *przewidziane przez MPH ograniczenia w stosowaniu zakazanych środków i metod walki przez siły morskie mogą być skuteczne z punktu widzenia międzynarodowych i krajowych instytucji stojących na straży przestrzegania prawa;* 3) *współcześnie zmienia się charakter użycia sił morskich w konfliktach zbrojnych, który wymusza poszerzoną ochronę osób cywilnych oraz kombatantów wyeliminowanych z walki poza akwenami morskimi.*

Przyjęty sposób podejścia do weryfikacji hipotez świadczy o warsztacie twórczym Doktoranta i wiedzy w rozwiązywaniu problemów naukowych. W tym zakresie znaczny wpływ na realizację wytyczonego celu miały zastosowane metody badawcze. Do rozwiązania problemów badawczych Doktorant zastosowała metody teoretyczne: analizę krytyczną, dogmatyczno-prawną, historyczno-prawną oraz syntezy.

Podsumowując, należy uznać, iż zastosowana w pracy koncepcja metodologiczna zawiera podstawowe elementy naukowej procedury badawczej i pod tym względem jest ona odpowiednia na potrzeby przyjętego postępowania badawczego

4. Ocena merytoryczna pracy

Przyjęty przez Doktoranta tytuł dysertacji znalazł swoje odzwierciedlenie w dociekaniach naukowych, które przyjęły charakter teoretyczno-prawny w zakresie szeroko rozumianego Międzynarodowego Prawa Humanitarnego i jego obszarze materialnym. A nawet, wybiegły poza jego obszar wkraczając na grunt krajowego prawa karnego. Najistotniejsze jest to, że przedmiot dysertacji sygnalizuje w nim dwie kwestie: po pierwsze, tematykę rozważań, po drugie, problem merytoryczny, który należało rozwiązać w procesie badawczym.

Trafne jest też skoncentrowanie przez Doktoranta badań w czterech zależnych, wzajemnie powiązanych z sobą obszarach badawczych, które wpisują się w tytuł dysertacji. Są to: podstawy użycia sił morskich w aspekcie międzynarodowego prawa humanitarnego; użycie sił morskich podczas działań zbrojnych w kontekście międzynarodowego prawa humanitarnego; instytucje krajowe i międzynarodowe stojące na straży przestrzegania prawa humanitarnego w aspekcie użycia sił morskich; współczesne wyzwania użycia sił morskich w międzynarodowym prawie humanitarnym.

W świetle założeń metodologicznych Rozdział I, *Teoretyczne podstawy użycia sił morskich w aspekcie Międzynarodowego Prawa Humanitarnego*, w zamiarze Doktoranta miał na celu wyjaśnienie użytych w rozprawie pojęć terminologicznych oraz dostarczyć wiedzy na pytanie: *Jak kształtowała się ewolucja przepisów dotyczących użycia sił morskich w kontekście Międzynarodowego Prawa Humanitarnego?* Poprzedzenie rozważań zasadniczych zdefiniowaniem zastosowanych w rozprawie terminów należy uznać za słuszne. Dzięki temu Doktorant skutecznie zniwelował ewentualne wątpliwości, co do kontekstu użytych w treści rozważań terminów.

Na aprobatę zasługuje szeroka analiza ewolucji Międzynarodowego Prawa Humanitarnego. W tym kontekście można by *prima facie* zarzucić Doktorantowi zbyt szeroki zakres dokonanej analizy z powodu objęcia dociekaniem naukowym nie tylko kwestii dotyczących *meritum* rozważań, ale także kwestii pobocznych, które nie wiążą się wprost z podjętym przedmiotem badań. Ten fakt, nie może jednak być oceniony, jako uchybienie badawcze. Wręcz przeciwnie, świadczy o dużej wiedzy Doktoranta w zakresie kształtowania się norm dotyczących ochrony ofiar konfliktów zbrojnych w związku z użyciem sił morskich.

Rozdział II, *Użycie sił morskich podczas działań zbrojnych w kontekście Międzynarodowego Prawa Humanitarnego*, według założeń metodologicznych Doktoranta, miał na celu uzyskanie wiedzy na pytanie: *Jaki jest zakres ochrony osób cywilnych oraz*

kombatantów wyłączonych z walki w MPH na okoliczność udziału w działaniach zbrojnych sił morskich? Ponadto, umożliwić weryfikację następującej hipotezy szczegółowej: *Zakłada się, że obowiązujące przepisy MPH w sposób komplementarny chronią osoby cywilne oraz osoby wyłączone z walki podczas działań zbrojnych z wykorzystaniem sił morskich.*

Wskazany rozdział jest niezwykle ważny z punktu prowadzonych rozważań i należy ocenić go pozytywnie. Doktorant słusznie podniósł w nim potrzebę uwzględnienia podczas procesu planowania działań zbrojnych z użyciem sił morskich zakazanych środków i metod walki. Wyjaśnił też zakres ochrony prawnej osób niewalczących, rannych, chorych i rozbitków podczas użycia sił morskich. W obszarze dociekań naukowych Doktoranta znalazły się również niezwykle istotne kwestie: użycie sił morskich w kontekście kompetencji organizacji humanitarnych oraz zakaz stosowania znaków ochronnych podczas użycia sił morskich.

Reasumując, przedstawione w tym rozdziale rozważania badawcze mają charakter komplementarny i zasługują na akceptację.

Z kolei Rozdział III, *Instytucje krajowe i międzynarodowe stojące na straży przestrzegania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego w aspekcie użycia sił morskich*, miał dostarczyć wiedzy na pytanie: *Czy przewidziane w MPH ograniczenia środków i metod walki w związku z użyciem sił morskich może być skuteczne?* oraz stanowić oparcie dla zweryfikowania następującej hipotezy roboczej: *Zakłada się, że obowiązujące przepisy MPH w sposób komplementarny chronią osoby cywilne oraz osoby wyłączone z walki podczas działań zbrojnych z wykorzystaniem sił morskich.*

Przedstawiony rozdział należy ocenić pozytywnie. Doktorant trafnie podniósł w swoich rozważaniach, że współcześnie istnieją prawne podstawy skutecznego przeciwdziałania naruszeniom MPH w związku z użyciem sił morskich. Istotne jest też, z punktu widzenia przedmiotu badań w niniejszym rozdziale, wykazanie przez Doktoranta, iż naruszenie MPH może spowodować odpowiedzialność karną nie tylko przed instytucjami międzynarodowymi, ale także krajowymi. Z tego względu na aprobatę zasługuje analiza krajowych przepisów karnych dotyczących odpowiedzialności sprawców zbrodni wojennej, która dowodzi, że naruszenia MPH w czasie konfliktów zbrojnych nie musi być jedynie iluzoryczne.

Podsumowując, rozważania w przedstawionym rozdziale nie budzą wątpliwości, z uwagi na ich przedmiot.

Ostatni Rozdział IV, *Współczesne wyzwania użycia sił morskich w Międzynarodowym Prawie Humanitarnym*, posłużył do uzyskania wiedzy na temat: *Czy istnieją współcześnie przesłanki, które mogą zmienić dotychczasowy charakter działań zbrojnych przez siły morskie*

i w ten sposób rozszerzyć ochronę osób cywilnych oraz kombatantów wyeliminowanych z walki poza akwenami morskimi? oraz zweryfikowania następującej hipotezy: *Uważam, że współcześnie zmienia się charakter użycia sił morskich w konfliktach zbrojnych, który wymusza poszerzoną ochronę osób cywilnych oraz kombatantów wyeliminowanych z walki poza akwenami morskimi.* Wskazany rozdział ma charakter zdecydowanie nowatorski. Doktorant podjął polemikę w zakresie trzech obszarów badawczych: statusu osób cywilnych walczących niebędących kombatantami; przestrzegania prawa konfliktów zbrojnych w wojnach hybrydowych; stosowania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego w zwalczaniu piractwa. Na tym tle powstały jednak pewne wątpliwości.

W odniesieniu do pierwszego obszaru badawczego dotyczącego statusu osób cywilnych walczących niebędących kombatantami uwagę zwraca nie do końca przemyślany tok postępowania badawczego. W obszarze MPH obowiązują regulacje, które wskazują *expressis verbis*, jakie osoby cywilne walczące są chronione tym prawem (np.: art. 13 Konwencji genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o polepszeniu losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu; art. 4 A 6 III Konwencji genewskiej z 12 sierpnia, dotyczącej traktowania jeńców; art. 13 I Konwencji genewskiej z dnia 12 sierpnia 1948 r., dotyczącej polepszenia losu rannych i chorych w armiach czynnych). Wyjaśniają też, jakie warunki formalne muszą być spełnione przez osoby cywilne dla objęcia ochroną prawną w świetle MPH. Wynika z nich, że spełnienie wymienionych warunków zależy tylko i wyłącznie od woli osób cywilnych podejmujących walkę z kombatantami. W konsekwencji nie zastosowanie się przez cywilne osoby walczące do wymogów formalnych obowiązujących czyni je nieuprawnionymi do ochrony w świetle MPH. W tej sytuacji kierunek rozważań badawczych Doktoranta w stosunku do osób cywilnych uczestniczących w działaniach zbrojnych nie będących kombatantami powinien zmierzać w kierunku odpowiedzialności karnej w świetle prawa karnego krajowego lub prawa międzynarodowego, o ile osoby te popełniły zbrodnie wojenne.

Niemniej należy podzielić pogląd Doktoranta, że działania zbrojne w Iraku i Afganistanie dowodzą, że „bojownicy cywilni nie posiadający statusu kombatanta” nie są rozpatrywani w trybie krajowych sądów karnych ani międzynarodowych tylko przetrzymywani w „miejscach odosobnienia” bez wyraźnego statusu. Dowodem tego była głośna sprawa przetrzymywania przez Amerykanów na terenie Polski, na lotnisku w Szymanach bojowników arabskich i poddaniu ich torturom. Problem jest w tym, że nie posiadali oni ani statusu kombatantów w świetle MPH, ani statusu przestępców pospolitych, uzyskany na podstawie prawomocnego wyroku sądowego. Kwestia ta nie jest uregulowana precyzyjnie przez przepisy MPH i zapewne spowodowała trudności w dogłębnym zbadaniu pod względem prawnym. Niemniej Doktorant

podjął się próby rozwiązania problemu statusu osób cywilnych uczestniczących w działaniach zbrojnych nie będących kombatantami, co zasługuje na aprobatę.

W odniesieniu do drugiego obszaru badawczego dotyczącego przestrzegania prawa konfliktów zbrojnych w wojnach hybrydowych zastrzeżenia budzi przystąpienie do rozważań bez uporządkowanej procedury badawczej. Gdyby Doktorant, poprzedził rozważania od wyjaśnieniem, co należy rozumieć pod terminem „wojna hybrydowa”, to zorientowałby się, że działania hybrydowe w świetle użycia Sił Morskich w kontekście Międzynarodowego Prawa Humanitarnego wymagają dookreślenia. Wskazany termin różnie jest bowiem definiowany w literaturze, m. in. jako działania militarne oraz działania niemilitarne. Przykładowo, do działań militarnych zaliczono: konwencjonalne działania zbrojne, działania nieregularne, akty terroryzmu. Z kolei, działania niemilitarne, określono jako mające na celu oddziaływanie na ludność cywilną oraz społeczność międzynarodową, która ma prowadzić do osłabiania woli oporu, zwiększania poziomu zniechęcenia oraz niezadowolenia społecznego, co w rezultacie ma doprowadzić do zakończenia konfliktu zgodnie z interesem agresora (Łukasz Skoneczny, *Wojna hybrydowa – wyzwanie przyszłości? Wybrane zagadnienia, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wojna hybrydowa*, 2015, Wydanie specjalne, s. 47).

Zważyć zatem trzeba, że wojna hybrydowa z użyciem sił morskich nie będzie obejmowała działań niemilitarnych lecz wyłącznie działania militarne o określonym charakterze i ten kierunek powinien być właściwy do rozważań o ile uwzględniłby naczelne zasady humanitaryzmu określone przez prawo międzynarodowe. Na tej podstawie należałoby uznać, iż przeprowadzone badania nie wpisują się wprost w przedmiot deklarowanych rozważań.

Niemniej na korzyść Doktoranta przemawia zdefiniowanie w Rozdziale I terminu „sił morskich”, z którego wynika, że w działaniach zbrojnych może być wykorzystany morski potencjał militarnego, w którego skład wchodzi: nawodne okręty „klasyczne”, lotniskowce, poduszkowce, okręty wyposażone w broń raketową oraz okręty podwodne. Na tej podstawie wypada uznać, że uczestnictwo sił morskich w wojnach hybrydowym jest realne.

Ponieważ, Doktorant wskazał na możliwości wykorzystania sił morskich w działaniach zbrojnych w takim charakterze, można uznać, że pomimo braku dogłębnego wyartykułowania relacji, jakie zachodzą pomiędzy wojną hybrydową, a użyciem sił morskich w kontekście MPH przedstawione na ten temat rozważania przydatne są dla poszerzenia wartości naukowej recenzowanej rozprawy.

W odniesieniu do trzeciego obszaru badawczego dotyczącego stosowania

Międzynarodowego Prawa Humanitarnego w zwalczaniu piractwa wypada wnieść uwagę, że temat rozważań jest ciekawy, jednak wymagający dopracowania. Wątpliwości wynikają z charakteru prowadzonych rozważań. Zostały one ukierunkowane na działania piratów morskich, bez ustalenia, czy mają one charakter działań zbrojnych, czy też działań, zmierzających do przywrócenia porządku prawnego. A więc, działań znamienych dla działań policyjnych lub służb specjalnych. Taki kierunek rozważań byłaby interesujący z uwagi na fakt, iż celem piratów nie są ataki na okręty wojenne wchodzące w skład sił morskich poszczególnych państw lecz wyłącznie na osoby i statki cywilne bez zamiaru ich zniszczenia.

Należy zauważyć, że Doktorant trafnie podniósł, iż współcześnie występuje zagrożenie bezpieczeństwa załóg statków cywilnych piractwem morskim i bez pomocy wsparcia sił morskich żeglowanie po niektórych akwenach morskich nie jest możliwe. Z tego względu niektóre państwa wykorzystują okręty wojenne do konwojowania cywilnych statków, bądź przeprowadzenia działań przeciw piratom na pełnym morzu. W tym kontekście zasadne byłoby ukierunkowanie rozważań na celu ustalenie, czy w związku z zagrożeniem bezpieczeństwa załóg cywilnych statków morskich przez piratów dopuszczalne są w świetle MPH działania odwetowe przy wykorzystaniu okrętów wojennych wobec państw, na terytorium których przebywają piraci (np. wykonanie ostrzału artyleryjskiego, raketowego, bombardowania z samolotów startujących z lotniskowców, itp.). Wielce pożyteczna byłaby także analiza użycia dopuszczalnych metod i środków walki przez siły morskie przeciw piratom w kontekście obowiązujących regulacji MPH, przy założeniu, że dojdzie do bezpośredniej walki zbrojnej pomiędzy kombatantami a piratami. Co prawda, Doktorant przedstawił przykłady „rozwiązania problemu” przez kombatantów w stosunku do pojmanych piratów somalijskich według „własnego uznania”, to jednak zabrakło subiektywnej oceny tego działania w odniesieniu do przepisów MPH.

Rekapitulując, w ostatnich swoich rozważaniach Doktorant wskazał na pojawiający się problem piractwa morskiego i próby jego rozwiązania przez różne państwa przy użyciu sił morskich. Stanowi to pewne *novum* w publikacjach naukowych. Z tego względu wypada uznać, że Doktorant niewątpliwie podjął się trudnego zadania badawczego, nie zgłębnionego jeszcze w dostateczny sposób w regulacjach MPH oraz w piśmiennictwie naukowym.

5. Ocena doboru oraz wykorzystania literatury i źródeł

Bibliografia recenzowanej rozprawy jest niezwykle bogata. Obejmuje 438 pozycji, które były przywoływane w przypisach 701 razy. Składa się na nią: literatura prawnicza 146 pozycji

zwartych, artykuły w czasopismach naukowych – 80 pozycji, akty prawa międzynarodowego oraz akty prawa krajowego – 48 pozycji, inne źródła – 160 pozycji. Z przedstawionego zestawu bibliograficznego wynika, że podstawowym źródłem wiedzy dla Doktoranta była literatura zagraniczna, która wpisuje się w całości w obszar prowadzonych badań. Zakres przedmiotowy wykorzystanych w pracy źródeł wiedzy jest wystarczający i nie budzi wątpliwości. Odzwierciedla dużą znajomość analizowanej przez Doktoranta problematyki rozprawy.

6. Ocena strony formalnej pracy

Oceniając formalną stronę pracy można orzec, że język i styl jakim pisze Doktorant jest poprawny. Autor stosuje zasady pisarstwa naukowego i można wyrazić opinię, iż rozprawa napisana została językiem zrozumiałym z dążeniem do wyartykułowania poboczny wiążących się z głównym nurtem rozważań. Niemniej w pracy znajduje się, powtórzenia lub literówki powstałe na skutek braku konsekwentnej korekty tekstu (np. „Jednocześnie Statut definiuje następujące terminy definiujące zbrodnię”; ,s. 138; „definiuje również zbrodnię”, s. 139). Liczba wskazanych potknięć jest nieliczna, a więc jest akeptowalna.

6. Podsumowanie recenzji

Do istotnych osiągnięć Doktoranta, które otwierają perspektywę w ubieganiu się o stopień doktora w dziedzinie nauk prawnych, wypada wskazać:

1. Wykazanie przez Doktoranta pogłębionej wiedzy prawniczej z zakresu MPH oraz wiedzy metodologicznej, co znajduje wyraz w konstrukcji pracy oraz chronologii postępowania badawczego.
2. Umiejętność analizy aktów prawa oraz poglądów doktryny przez Doktoranta, co świadczy o dojrzałości prawniczej w formułowaniu wniosków końcowych.
3. Przeprowadzenie kompleksowej krytycznej analizy literatury przedmiotu, co umożliwiło weryfikację założonych hipotez badawczych. W konsekwencji pozwoliło wnieść do dorobku teorii i praktyki użycia sił morskich nowych treści, pozwalających na skuteczniejszą realizację norm MPH podczas konfliktów zbrojnych.

Odnosząc się do całości recenzji, należy wyraźnie podkreślić, że przedstawione uwagi odnoszące się do strony merytorycznej w zdecydowanej większości mają charakter polemiczny. Nie wpływają ujemnie na rozprawę doktorską, której ocena jest pozytywna

Przedłożona rozprawa doktorska jest dziełem samodzielnym i twórczym i bez wątpienia posiada dużą wartość poznawczą i praktyczną z uwagi na podjętą problematykę oraz istotne wnioski końcowe. Na tej podstawie należy uznać, że Autor rozprawy opanował warsztat naukowy. Dowodzi tego umiejętne wykorzystanie metod badawczych w trakcie prowadzonych badań oraz formułowanie trafnych wniosków z przeprowadzonych badań. Świadczy to, że doktorant posiada predyspozycje do pracy naukowej. Natomiast praca spełnia kryteria stawiane rozprawom doktorskim.

7. Wniosek końcowy

Podsumowując, rozprawa doktorska Pana mgr inż. Radosława Adama SAŁATY, nt.: *Użycie sił morskich w międzynarodowym prawie humanitarnym* wnosi znaczący wkład w rozwój nauk prawnych. W związku z powyższym zgodnie z Ustawą z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2014 poz. 1852 z póź. zm.) wnioskuję o dopuszczenie Pana mgr inż. Radosława Adama SAŁATE do obrony przedłożonej rozprawy doktorskiej na forum Rady Instytutu Nauk Prawnych Akademii Ekonomiczno – Humanistycznej w Warszawie.

